

ТРИ СИЛЬВЕТКИ З ЖИТТЯ КНИГ І ЛЮДЕЙ

1. ЮРІЙ КОВАЛЬ ДО І ПІСЛЯ ПОЯВИ ЙОГО «ЛАГІДНОГО-ЛАГІДНОГО СВІТУ»

Юрія Ковалю знаю з ранньої юності. У вересні 1965 року, після служби в армії, я став студентом Львівського університету і, підіймаючись сходами на факультет журналістики, побачив – на стіні між другим і третім поверхом – вітрину з вузівською газетою «За радянську науку», а в ній пастель Ковалю «Купуйте проліски!»

Я зупинився, із захопленням прочитав... І не тільки я. Коло вітрини з'юрилися старшокурсники. Вони розповіли, що Юрій два місяці тому закінчив цей самий факультет; що він уже має збірку новел «Віднайдена фея», видану в Києві. І що у Львові, в «Каменярі», готують до видання другу збірку – «Зелена Україна». Ця звістка окрилила: «Такий молодий – і так свіжо, майстерно пише. І вже має книжку! Значить, є на кого взоруватися».

Пізніше я довідався, що Юрій розпочав свою творчу одісею набагато раніше – ще коли навчався в рідному Новомиргороді на Кіровоградщині. Вже тоді його охоче друкували районна та обласна газета – і не лише журналістські нариси, а й художні твори: новели і вірші... 1958-го Юрій закінчив школу, отримав золоту медаль і вирушив до Львова навчатись на факультеті журналістики. Бо Львів (а не Київ), саме україномовний Львів з його стрілецько-повстанськими традиціями, не втраченими народними звичаями, релігійними обрядами манив невідпорно – не випадково національно

свідома Юрієва мама вишила йому на дорогу сорочку, а батько порадив одягнути сині козацькі шаровари. Адже їде в галицьку столицю, де, як подекували, бандерівці й досі ходять з крісами...

Проте Юрієві не допомогли ні золота медаль, ні папка витинок з газет. Виявилось – потрібен виробничий стаж. І розчарований, але не зневірений, абітурієнт повернувся до Новомиргорода, два роки пропрацював у районній газеті газеті – і влітку 1960-го вдруге подався до омріяного Львова. І став повноправним студентом. А вже через рік про нього як молодого письменника загомоніла вся Україна. Себто творча інтелігенція, головню – критика, і насамперед Іван Дзюба. Саме він звернув увагу на оповідання, які Юрій Коваль надіслав до журналу «Вітчизна», викликав його на розмову до Києва, розповів про талановитого автора на засіданні правління Спілки письменників, і редактор «Літературної газети» Павло Загребельний опублікував етюд «І люди помиляються» в рубриці «Молода проза». В цьому ж номері молоду прозу репрезентували також Василь Симоненко, Григір Тютюнник і Валерій Шевчук.

Це була честь побачити своє творіння поруч з такими славними згодом майстрами слова. Власне, відтоді прізвище Юрія Коваля постійно фігурувало в «обоймі» найвидатніших імен. В ту пору – пору обнадійливої Хрущовської «відлиги» – не було такого місяця, щоб Ковалю не згадували в пресі. Скажімо, 1962 року його ім'я зафіксоване в одинадцятьох публікаціях. Про нього похвально відгукувалися Максим Рильський (у передмові до збірника «Щасливої дороги!» він відзначив Юрієві «ніжні й теплі зарисовки живого життя»), пізніший дисидент і письменник Михайло Осадчий, критики й літературознавці Юрій Бурляй, Кость Волинський, Михайло Логвиненко...

Траплялися й недоброзичливці, як-от Любомир Дмитерко, Михайло Чабанівський, Дмитро Ткач...Ім не сподобався етюд «І люди помиляються», – етюд про довірливу медузу, яку підступні хвилі викинули на берег помирати, а ліричний герой підхопив її на руки і пустив назад у розбурхане море: «Пливи... (...). Куди хочеш, туди і пливи. Ти вільна-а! (...)

Та це були літератори старшого віку, адепти соцреалізму, яких занепокоїло молоде покоління з незаангажованим партією

об'ємним світобаченням, свіжим мисленням, а відповідно з ідеологічно незаангажованими ідеями й темами... Інші це зрозуміли. І підтримували юних. Серед них польський літературознавець і перекладач Єжи Єнджеєвич – автор славнозвісного роману-бестселеру про Шевченка «Українські ночі, або Родовід генія» (публікація в Польщі – 1966 рік, в Україні – 1997). У Варшавському тижневику «Наша культура» за 1964 рік, № 1, Єнджеєвич писав: «Здається мені, що досягнення і здобутки цієї літератури гідні уваги особливо в галузі дрібних прозових форм – оповідання, новели, ескізи. Маю на думці твори таких молодих письменників, як Григорій Тютюнник, Євген Гуцало, Роман Іваничук і Юрій Коваль».

Отож критика етюда «І люди помиляються» не похитнула загально-прихильного ставлення до Ковалевих тодішніх знавців письменства й читачів. І на початку 1965 року у Київському видавництві «Молодь» світ побачила «Віднайдена фея», наступного року у Львові вийшла «Зелена Україна», а 1969-го – «Гармонія». Юрій Коваль цілком утвердився як оригінальний, неповторний письменник. Визнання його таланту сягнуло Москви. С. Широков у журналі «Дружба народів» (1966, № 11) писав: «Завидно даровит двадцятичотирьохлітній Юрій Коваль, автор пастелей і феєричних етюдів, опублікованих в журналі “Дніпро”». Далі московський оглядач аналізує пастель Ковалеву «Сон», захоплюючись і незвичайним сюжетом, і його несподіваним закінченням.

Снаряд (є також український відповідник – *стрільно*), «поспішав назустріч смерті – своїй і чужій», бо генерал з наказом не «Вогонь», а «Вбий!» відправив його на беззахисне місто, – так ось цей снаряд, падаючи, раптом угледів унизу карооку, смаглочолу дівчину, яка

була юна й незаймана, як вранішня квітка.

Дівчина світилася наскрізь чеканнями й сподіваннями сімнадцятирічного життя.

І снаряд не витримав.

Він забув тих, хто його сюди послав, забув, для чого він сюди прилетів, і впав до струнких музичних ніг дівчини живою тремткою квіткою.

А дівчина нагнулась, підняла його з землі і приколола до своїх грудей...

Такий був цей «Сон». Сон дивовижний, як і вся творчість Юрія Ковалю. І це в повній мірі я осягнув аж тепер, коли Юрій Андрійович, з нагоди свого ювілею, подарував мені том художньої прози, – а се 576 сторінок, – «Цей лагідний-лагідний світ». До цього тому увійшли також фрагменти Ковалевого роману «І ріки впадуть у море», за винятком «літератури факту»: в різні роки Коваль видав також три книжки документалістики: нариси «Львів» (1975), «Аптека-музей у Львові» (1976), повість «Село, а над ним – лелеки» (1979).

Прочитавши тепер, через десятки літ, всі художні твори Юрія Ковалю, зібрані під одним розлогим і високим дахом (в юності читав їх вибірково), я був подивований великістю таланта Автора, його спостережливостю, актуальністю тематики і непроминальністю персонажів. І глибокий смуток поймав мене. Живе-от поруч письменник не лише національного, але і європейського масштабу – а про нього (маю на увазі читацький загал) так мало знають. Про нього (маю на увазі насамперед львівських критиків і літературознавців) так мало пишуть – якщо взагалі пишуть: остання більш ніж скромна стаття про нього була опублікована в «ЛітУкраїні» десять літ тому з нагоди 60-річного ювілею – і все.

Не кажу вже про переклади. В біографічній довідці до «Цього лагідного-лагідного світу» зазначено, що окремі новели Ковалю перекладено французькою, чеською, угорською, російською, хакаською мовами. Але – окремі новели... А якби всі? Чи більшість з них? Причому головними мовами світу? Тоді Юрій Андрійович був би удостоєний всіляких літературних відзнак, а проте він навіть Шевченківської премії не має.

Чим же захоплює і вражає Юрій Коваль? Передусім тим, що він *художник* слова. На відміну від багатьох іменитих трудівників пера, які здебільшого вдаються до описовості, Юрій Коваль *м а л ю є*. У нього немає зайвих слів. Кожне слово «на місці»; кожне слово функціональне, точне, єдине; кожне слово несе навантаження. Звідси лапідарність і часто-густо перехід у ритмічну прозу. Мова персонажів індивідуалізована, образна («пир'я на Їгоровій душі настовбурчилось...»), деталі виразисті, візуальні («Тітка Горпина

плакала. Велика сльоза сріблилася намистинкою на вії, а інша тихо котилася по щоці»), влучні порівняння («хміль, як собака зайців, виганяв холод із усіх закутків тіла») і примовки («наробилася, як бик, перепалася, мов смик, і голодна, мов собака...»). Так само діалоги – короткі, ощадні, по суті і теж місткі, образні: «...казала, скоро приїду, а сама, як сіль у воду».

Друга особливість – *підтекст*. Прийомам підтексту Коваль користується вільно, органічно, навіть не замислюючись над цим (а ми колись гадали, що підтекст – винахід Хемінгвея, його принцип айсберга: сім восьмих його перебуває під водою, і лише одна восьма на поверхні)). Ось новела «Одна ніч». Двоє – хлопець і випадкова супутниця – коротають ніч на вокзалі. Розмовляють. З окремих запитань, реплік, недомовок дівчини видно, що вона самотня, недовірлива, духовно травмована. Автор не пояснює: як? чому? Але ми це відчуваємо, хвилюємось. Саме недомовленість, підтекст надали новелі елегійно-загадкового звучання, хоча у ній (крім поцілунків і від'їзду дівчини, яка відмовилась дати адресу) практично нічого не відбулося – і водночас відбулося все.

Засобами підтексту, натяків створені блискуча новела «Нюві туфлі» та чимало інших творів. Разом з тим вони *психологічно* правдиві. Герої Ковалевої прози завжди складні, неоднозначні, назагал привабливі і людяні. Як, скажімо, тітка Горпина з однойменного оповідання, а фактично – повісті. Тітка Горпина мужеподібна, має «чавунний голос», їздить продавати свої м'ясні вироби то в Москву, то в Одесу. Тобто, як казали в радянські часи, спекулянтка. І в той же час вона не може зарізати птицю; а коли в Києві сусід-студент переконав її піти подивитись з ним балет на льоду, вона від побаченої краси плаче...

Або вчителька історії з новели «Лялька з облущеною фарбою». Софію Іванівну люблять шестикласники. Вона естетка, завжди чепурна, врівноважена. Та ось її спокій порушила одна неуважна учениця, яка тримала під партою незугарну ляльку. Розгнівана Софія Іванівна забрала ляльку з собою, а вдома вкинула її у піч... І тут прийшла тітка тієї учениці з проханням повернути дівчинці ляльку, бо то пам'ять про її маму-небіжчицю... Самозакохана Софія Іванівна збагнула, який злочин вчинила. Кинулась

до плити – та було пізно...» Низько схилене обличчя обпекла червона жарінь. Відсахнулася і, не закривши плити, повільно відійшла до дверей. Зіперлася на одвірок і стояла там доти, аж поки не прийшов Степан...» (чоловік).

В усіх творах Коваля чимало психологічних нюансів, відтінків настрою, переживань, спостережень – і ніде жодного сліду банальщини, звичних сюжетних розв'язок. В оповіданні «Лиска» головний персонаж – корова з такою назвою. На мою думку, це оповідання (як і «Лялька з облущеною фарбою», «Нові туфлі», «Тітка Горпина») належить до шедеврів Юрія Коваля. І взагалі до шедеврів українського письменства. Зрештою, всі його художні твори – це окраса нашої літератури.

Бо Коваль не лише віртуоз слова, психолог-людинознавець, майстер підтексту, – він zarazом романтик, філософ і... поет. Його проза всуціль поетична, позаяк одухотворена, піднесена, художньо-правдива. Але в циклі «Одвічна клятва» він поет у прямому значенні цього слова. Тож і цикл назвав «прозопоемою», і вона світиться й переливається, як роса на сонці. Це справдешня феєрія. Вона чарує пошуками і розмаїттям форм, любов'ю до землі, буття, людей, до коханої; вона підкоряє юною чистотою і зрілою притчевістю, як у «Голубій мрії» і «Щасті», чи у філософському «роздумі над прочитаним» («Я») або в етюді «Бродіння», в якому автор п'є «напій знання», але, виходячи з бібліотеки на сонце, переконують-ся, що «найхмельніше у світі – вино життя...»

І – додаю – настояне на любові вино Ковалеві творчості, яке з роками не втратило свого п'яного хмелю, навпаки – ще більше зміцніло, ще більше заіскрилося і заграло...

2. ВАСИЛЬ ЛЕСІВ У ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ

Настала пора ширше розповісти і про характерника з Прикарпаття, з яким я познайомився вже після університету, коли по дорозі в родинні Пужники зупинявся на годину-дві в затишному Глумачі. Бо тут, у районній газеті «Дністровська зірка», трудився ще один мій однокурсник Іван Ясенчук, а з ним молодий

журналіст та етнограф, вихованець художнього технікуму в Косові Василь Лесів – високий, вродливий, з довгим руським волоссям, пшеничними вусами і лукаво-замисленим поглядом...

Василь тоді охоче подорожував по селах, зустрічався з тутешніми характерниками, нотував їхні оповіді, співпереживав. В ту пору він написав свій перший краєзнавчий нарис «Ключі від писаної скрині» – справжнє наукове дослідження. Але де його надрукувати? Я, вкотре вже будучи проїздом у Тлумачі, забрав машинопис до Львова і показав Романові Федоріву, головному редакторові журналу «Жовтень» (тепер «Дзвін»). Роман Миколайович, сам палкий любитель старовини, зацікавився – і невдовзі «Ключі...» побачили світ. Для Василя Лесіва це було пам'ятне свято. І ключ до нових пошуків та знахідок.

Тим часом Василь вступив на заочне відділення факультету журналістики Львівського університету, перейшов на роботу (відповідальним секретарем) в газету «Агро», що виходила в Коломиї при агрофірмі «Прут». І редактором якої був Дмитро Захарук – незабаром, після демократичних виборів, народний депутат України і перший демократичний голова Івано-Франківського облвиконкому. Того ж бурхливого 1991 року у київському видавництві «Радянський письменник» вийшла книжка Василевих оповідань, нарисів і казок «Дощ із сонячної хмари».

Варто наголосити, що видати книжку в головному столичному видавництві, та ще й людині, далекій від протекційних знайомств, – не так просто. На щастя, творчість Лесіва належно оцінили. І видали тиражем 25 (!) тисяч примірників, що на сьогоднішній день є недосяжним навіть для «розкручених» авторів. Після такого, можна сказати, тріумфального дебюту – дев'ятирічна перерва. Перерва в розумінні невидавання. А не творчого застою. Навпаки. Василь Петрович накопичував творчі сили. Тим більше, що географія його етнографічних, екологічних і мистецько-культурних зацікавлень поширилась на всю Івано-Франківщину: він почав працювати в редакції обласного телебачення «Галичина». А це далекі й близькі поїздки, зустрічі з небуденними країнами, накопичення вражень і письмових нотаток. І спорадичні публікації в альманахах та журналах, зокрема у книзі прози письменників

Прикарпаття «Жито на камені» (1996). А 2000 року видання другої книжки прози «Столике сонце».

На відміну від «Дощу з сонячної хмари», який презентував художні оповідання й нариси, – збірник нових творів відкриває художньо-документальна повість «Столике сонце», яка й дала назву цілій книжці. Це повість надзвичайно оригінальна. Її дійові особи – Матір, Батько, Другий Син, Сусіди (Близькі й Далекі), Старий Мельник, Добра Жінка, і всі з великої літери, бо є узагальненими носіями правічних традицій та звичаїв; вони чують «голоси з вікових роздоріжж»; знають прикмети про погоду, які від Батька записує до народного календаря Вчитель; пригадують «танець діжі у весільному обряді короваю...» В повісті описані всі види і назви хліба – я їх нарахував сімнадцять; подані повчальні бувальщини з уст Матері; мова напрочуд образна, духмяна, щедра на авторські новотвори.

«Столике сонце» доповнюють місткі нариси, а фактично документальні оповідання, про народних умільців Покуття; другий розділ прикрасили «Химерії» (незвичайні, саркастичні розповіді про різні дивацтва: скажімо, про «Музей брехні», що його хоче створити Дивак, котрий чи не єдиний в селі живе чесно), третій – «Розмисли»: про знову ж таки небуденних краян-пошуковців, які продовжують творити культуру краю чи досліджують його історію. Як-от кандидат мистецтвознавства Михайло Гнатюк, краєзнавець Йосип Карпів чи журналіст і фольклорист Михайло Буджак.

На цьому барвистому тлі, себто на тлі *столикого сонця*, сам Василь Лесів виступає об'ємно як подвижник і в слові, і в діяннях. Щодо діянь, то це насамперед створення ним у Тлумачі Музею народного мистецтва та етнографії. Що, звичайно, було нелегко. Це ж відбувалося в часи застою, ще до «перебудови». Але – вдалося. Вдалося влаштувати в райцентрі, в кінотеатрі, виставку паперових витинанок, яку у червні-липні 1982-го оглянули понад сім тисяч чоловік. Василева бабця Софія Петрівна Лесів у вересні 1982 року виставляла у Маняві (там, де знаменитий чернечий скит) понад *тисячу* витинанок – і всі були різні, жодна не повторювалась! А мешкала вона у рідних Василеві Колінцях. Там була ціла вулиця витинкарів – Бацева, вулиця глуха, відлюдна. Це сприяло зосередженості і творчій фантазії витинкарів. Василь зібрав їх

усіх – з дітьми, внуками – і зазнимкував (бо майстерне, фактично художнє, фотографування – ще один вияв його творчого покликання). Колінцівські майстрині сидять, стоять, тривають у руках витинанки. Важко відвести зір – таке все своє, рідне, дороге. Василь Петрович подбав і про свою односелицю Ганну Томин-Яців, художницю й поетку: організував дві виставки її малярських робіт у музеях Івано-Франківська і Києва. Нарис про неї – «Волошка як знак долі» – він вмистив у «Столикому сонці».

Коротше кажучи, якщо в Росії захисниками і популяризаторами народної культури були всюди знані літератори Владімір Солоухін, Васілій Белов чи Валентін Распутін, то в Києві ним був світлої пам'яті Василь Скуратівський, а на Прикарпатті – невтомний Василь Лесів. Таким цей характерник з Колінців залишився до сьогодні. 2002 року йому присудили обласну літературну премію імені Василя Стефаника – і цього ж року він видав народознавчу абетку «Скарбівня», котра, як зазначено в анотації, «цікаво і доступно *віршами і малюнками* наближає до малят духовну та матеріальну народну культуру, творцями і носіями якої є одержимі з ласки Господньої люди, котрих заслужено величають Майстрами».

А 2003 року Василь Лесів відважно дебютував як поет, що, признаюсь, було для мене несподіванкою. Він видав збірку «Непрочитані сліди», і збірка ця виявила ще одну яскраву грань Василю таленту, який завше силкується пізнати і суще, і минуще: «Життя писалось прозовим рядком: / Робота, хата, чоловік і діти, / А світ, неначе книга, за вікном: / Як не читай – ніяк не зрозуміти...»

Або такий вірш:

Нема вже слів – лиш музика душі,
Пречиста, як зоря в безхмар'ї.

Від неї – перемліли солов'ї
Та сполошилися коні карі.

А нас вона зманила у сніги –
Врочисто срібні, без кінця і краю...
Чи прочитає наші хтось сліди?
Хіба що вітер – ключник пекла й раю.

Нема вже слів – лиш музика і Ви!..

Є в цій збірці і стилізовані під фольклор цикли «Злата нить», «Пташина арфа» – цикли, як на мене, чудові; є і блискучі прозово-поетичні мініатюри в розділі «Сповідь язичника: Зарубки голосом крові». Ось декілька з них:

• • •

Тільки дзеркало знає всю правду про жінку, але воно затято мовчить.

• • •

Довкіл – ні душі, а плач не вщухає. Дослухаюсь: на стежці чиїсь сліди плачуть...

• • •

Якийсь високий чоловік уже котрий рік продає шалінову квітчасту хустку, але не може продати, бо до неї додає ще й пам'ять про дружину.

• • •

...І не такі вони, жаби, вже й дурні, аби у весняно-літні вечори знічев'я просто так собі кумкати. А чи не перераховують вони у небі зорі?

Проте і в цій збірці, в якій лірика переплелась з фольклорною стилізацією, є цілий ряд іронічних і саркастичних віршів, а то й болісних віршів (див. розділ «Леза слів: З прощі за останнім кол-госпом»), як, наприклад, цей:

*На кривдні лани знов зима, як мана,
І втретє гукнули: пора до млина!
Змололось якось, але ніби на глум:
У двох міхах – жалі, а в третьому – сум.*

*Хто з млива оцього спече калачі?
Лиш той, хто збирає вселюдські плачі!*

Найбільш гострою й дошкульною в цьому контексті, в анти-тезі «радянське минуле – українська сучасність», є збірка «Пастух вітрів» (Івано-Франківськ, 2007). Вдаючись до апробованої поетичної форми, наразі дворядкових строф (дистихів), Василь Лесів змалював – нібито «за переданнями з народних уст» – цілу низку типажів, як, скажімо, директор школи Іван Кузьмич, котрий вірно служив партії, відтак вступив у *Рух*, став палко промовляти

на вічах, вчащати до церкви, залишаючись у душі лєнінцем. Лєсїв навїть «найновїші щєдрївку-загадку» подав у збірці, прїспївуюючи:

Ой хто, хто? Демократа струже, а дїдьковї служе;
Ой хто, хто? Партковиток ще тїсне, може, Лєнїн свїсне;
Ой хто, хто? Отченаш муркоче,
в депутати хоче...

Та годї переказувати змїст. Скажу лиш, підсумовуючи, що Василь Лєсїв оригїнальний в усьому: вїн має свою *тематику*, переважно рустикальну, свою *лексику*, свїй *стиль* і, безумовно, свїїх *читачїв та поціновувачїв*. Серед них його донька Марїя, обдарована художниця, яка ілюструвала всї Василєві видання (зараз працює в Канаді); серед них Тарас – викладач Академїї мистецтв у Львовї. Серед них і я.

3. ШЛЯХ ДО «ПОВИННОСТІ» ТА ІНШІ ТВОРИ ІЛЬКА КОЛОДІЯ

Читацькїй громадськостї Львова, насамперед творчїй інтелїгенцїї, як поети вїдомї два Колодїї. Першїй – Василь Семенович Колодїй (1922–1992), який багато лїт трудився у журналі «Жовтєнь» та у видавництвї «Каменярь», видав близько двадцяти збіроч. Часто розповїдав, як зустрїчався з Володимиром Сосурочою – і той подарував йому свою книжку поезїй з автографом про любов до України.

Другий Колодїй – Ілько Степанович, 1954 року народження, родом із села Коропуж, що в Городоцькому районї на Львівщинї, мїй колишній студент, на чому не раз наголошував сам Ілько. Бо коли 1972 року вїн із другої спроби (бо першого разу забракло одного бала) вступив на факультет журналістики, то я там працював асистентом, а деколи, крім практичних заньятъ й семїнарїв, читав лекцїї...

Про свїй шлях до і пїсля навчання в університетї Ілько розповїв у спогадах «Стежка стрїчкою» (Львів: СПОЛОМ, 2011. – 156 с.). Це дуже теплї, небагатослівнї, мїсткї спогади, в яких Ілько проявив талант не просто журналіста, а й письменника-прозаїка. Цей дар Колодїй почав вигранювати спершу на Рївненщинї – у Корецькїй

районці «Жовтневі зорі» (щоправда, всього один місяць), відтак у Львові на заводі кінескопів, де виходила багатотиражка «Лампочка Ілліча» під редагуванням знаного життєлюбця Володимира Захожого, зараз відомого поета-лірика й гумориста, а з січня 1980-го – в редакції обласної газети «Львовская правда» як заступник відповідального секретаря. На такій же посаді Ілько Колодій розпочав свою працю і в секретаріаті першої демократичної газети «За вільну Україну», що почала виходити з 1 липня 1990-го...

Відтворюю цю біографічно-журналістську канву, аби підкреслити, що *тривала* праця в будь-якій газеті для творчої людини (а значить і для Ілька Колодія) надзвичайно напружена, виснажлива, забирає весь час. Тим більше, праця в такому популярному в усій Україні, та й в діаспорі, народному часописі, як «ЗВУ», тираж якого сягнув майже півмільйона примірників. У серпні 1991 року Ілька Степановича призначили першим заступником головного редактора (Богдана Вовка)¹. «І в нього, і в мене, – згадає він, – не зачинялися двері. А ще були «летючки», планування, вичитування матеріалів з відділів, шпальт чергових номерів...»

І все ж 1999 року Ілько Колодій зумів зібрати свої вірші та літературно-мистецькі твори (художньо-документальні нариси й рецензії) до купи і видати збірник «Повинність» з уточнюючим підзаголовком «Думки й чуття в поезії і прозі». Даруючи цю книжку мені, Ілько написав:

Дідька лисого поетом
 Став би я – простий селяк:
 Спокусив своїм сонетом
 Мене сам Петро Шкраб'юк!

Звісно, це жарт. Адже почав віршувати ще в школі – і завдяки Ганні Довбуш, Людині й Педагогу з великої букви, вчительці

¹ За якихось півтора року (після народження «ЗВУ» – П.Ш.), – пише І. Колодій, – у редакції почалися малозрозумілі речі, ініційовані головним редактором Василем Базівим. Він вирішив вивести «ЗВУ» з-під підпорядкування обласної ради і приватизувати. Звісно, на свою користь». Все це призвело до зміни керівництва, і головним редактором до весни 2004 р. став Богдан Вовк. У вересні 2004 р. Б. Вовк, разом з І. Колодієм, продовжив традиції «ЗВУ» під новою назвою «За вільну Україну плюс». Його заступником до 2007 року був І. Колодій.

української мови та літератури Львівської середньої школи № 75 ім. Лесі Українки. Ганна Іванівна й прищепила чуйному учневі любов до поезії і пісні. Як і до рідної історії... А коли наш автор працював у редакції на заводі кінескопів, то під враженням зустрічі (у себе вдома) з Володимиром Забаштанським і Дмитром Онковичем, які прибули з Києва й читали вірші «про упадок українських традицій», Ілько згадав, як малим ходив колядувати, і за спонукою матері й дружини опівночі написав вірша «Перша коляда»:

Ледь починалось буряки копати,
А нам уже й не терпиться – малі:
Навчіть, дідуню, нас колядувати,
Ми підемо з Вертепом по селі.

І дід учив і клеїв з нами «звізди»,
Була вся лавка в молоці й муці...
І з перетицій повертались пізно
Майбутні «пастушки», «царі», «стрільці»...

І ось Свят-вечір! Ніби янголята,
Сніжинки з неба вість несуть Землі.
Ми ходимо від хати і до хати
Й не помічаєм поту на чолі.

Блищить в очах врочиста позолота,
Це ж небувала радість у житті!
...Ми ще не знаєм, що десь є Голгота,
Що розіпнуть Ісуса на хресті...

«Повинність» гідно оцінив автор передмови та редактор збірника Роман Кудлик. Проводячи паралель між поетами-дев'ятдесятниками і поетами-шістдесятниками, він дійшов висновку, що Ілько Колодій «стоїть найближче до Василя Симоненка, сповідуючи той же, що і він, високий український патріотизм, ті ж принципи світобачення та самовираження». А ще, уточнював Роман Кудлик, Колодій – «поет трагедійного складу мислення (проте не песимістичного!), бо ж саме в трагічному, у найтяжчих випробуваннях і проявляється сутність людини та її вартістність. Як і народу...»

І справді: в «Повинності» всі вірші такої високої екзистенційно-національної напруги. Так само і в збірці «Кров калинова» (2004), передмову до якої написав той-таки Роман Кудлик.

І яка стала підсумком 25-річної творчості Ілька Колодія. Це вірші «Україна» (присвята Ганні Довбуш), «Чекання» (присвята матері загиблого поета-упівця Петра Василенка), «Метелик» (присвята Софії Вовк), «Круки» (присвята художникові Р. Безпалківу), «Калина», «Забиті вікна», «Балада про медальйон», «Білозір» – уже самі назви промовляють про їхню змістову наповненість. Не один вірш із цих двох збірників може прикрасити будь-яку поетичну антологію:

Усе, здавалось, так просто:
Маєш крила – ширяй!

Де політ – там і простір,
А де вись – там і рай.

Все, здавалось, так просто...
Ще не знало крило:
Де політ – там і постріл,
Там і заздрість, і зло.

Або такі елегантні рядки:

Їм не милість в білім світі жити,
Та життя одміряне, й вони
Орють землю, засівають житом,
Знаючи: не вернуться сини.

В чистім небі знову сяють зорі,
Знов звелись зруйновані мости...
Матері в своєму вічнім горі
Схожі на похилені хрести.

Крім згаданих вище збірників, Ілько Колодій має ще вісім видань. Це книжки рецензій, художніх нарисів, подорожніх нотаток «Моравські маршрути» і дитячих віршів, а також два збірники пісень. Щодо пісень, то Ількові пощастило: ще 1992 року він познайомився з композитором Богданом-Юрієм Янівським – і з часом ця знайомість переросла у творчу дружбу. На слова Колодія небуденний композитор, лауреат Шевченківської премії, народний артист України, професор написав шістнадцять пісень, найперша з яких – «Матері». Чудові й наступні пісні, зокрема «Балада про маму», «Журавлиний крик», «Відлітали лебеді»... А «Марш

українського футболу» звучав на стадіоні «Україна» під час прийому нашою збірною команд з інших країн.

Водночас Ілько Колодій став популяризатором творчості маестро, а після його передчасного відходу у вічність (17 червня 2005) – організатором, разом з Остапом Федоришиним, своїм другом, Вечорів пам'яті композитора... На жаль, усередині травня 2012-го з життя пішла і дружина Богдана-Юрія Янівського – Ірина. Залишився єдиний син – Андрій Богданович, який вже не перший рік нездужає... Та й Ілько Колодій щоденно бореться з хворобою: щодня приймає заштрики і ліки. І коли я бачу Ілька, то згадую його вірш про творчість, про пісні:

Вони – од плоти і од крові,
То струни серця, їхній жар.
Не задзвенить нізащо в слові
Байдужий і холодний дар.

Як плугатар опустить руки,
Буть недоораній ріллі...
Пісні народжуються в муках,
Як все прекрасне на Землі.

На прикладі Ілька Колодія це видно особливо яскраво.